

УДК 37.091.12.011.3:796.077.4
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.6/27.204658>

Євген ПАВЛЮК,
orcid.org/0000-0002-4041-4457
доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту
Хмельницького національного університету
(Хмельницький, Україна) eopavluk@gmail.com

Анна ПАВЛЮК,
orcid.org/0000-0002-1347-3371
студентка III курсу
гуманітарно-педагогічного факультету
Хмельницького національного університету
(Хмельницький, Україна)

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЯК ГОЛОВНИЙ ЧИННИК УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У цій статті розглядається філософсько-методологічне пояснення професійної компетентності як складника професійної діяльності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту.

Мета підготовки майбутніх менеджерів з фізичної культури та спорту – не лише здобути кваліфікацію в соціально-економічних умовах, а й здобути та розвинути особистісні навички. Ці особливості можуть допомогти менеджерам фізичної культури і спорту адаптуватися до умов динамічного розвитку сучасного світу, що вимагає внесення відповідних змін до змісту професійної підготовки майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту.

У контексті нашого дослідження розглядається питання професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту з урахуванням особливостей професійної діяльності. Вивчення особливостей професійної діяльності дає можливість вирішувати такі науково-практичні завдання, як: професійний відбір, професійна консультація, проектування нових видів діяльності, складання професіограми, створення моделей фахівців певної галузі та розробка на цій основі нових форм і методів підготовки кваліфікованих кадрів, методик формування їхньої професійної компетентності.

Галуззю професійної діяльності майбутнього менеджера фізичної культури і спорту є фізична культура, спорт, включаючи в себе дитячо-юнацький спорт, масовий спорт, спорт вищих досягнень, спортивно-оздоровчий туризм, рухову рекреацію та реабілітацію, діяльність з оздоровлення населення засобами фізичної культури та спорту.

Таким чином, ми вважаємо, що вивчення і аналіз професійної діяльності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту та створення на цій основі структури професійної компетентності є одним із перспективних напрямів забезпечення належної якості фахової підготовки майбутніх фахівців та формування їхньої професійної компетентності.

Аналіз наукової літератури дає змогу зробити висновок у контексті нашого дослідження про те, що ми розглядаємо професійну компетентність менеджера фізичної культури і спорту як необхідний обсяг і рівень знань та досвід з виду професійної діяльності, а професійну компетенцію як сукупність доступних для вимірювання чи оцінювання умінь, знань і навичок, набутих упорядкованого навчання і необхідних для виконання певного виду професійної діяльності.

Перспективи подальших досліджень полягатимуть у визначенні рівнів сформованості професійної компетентності у майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту.

Ключові слова: професійна компетентність, менеджер фізичної культури і спорту, професійна діяльність.

Yevhen PAVLIUK,
orcid.org/0000-0002-4041-4457
Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Professor of the Department of Theory and Methods of Physical Education and Sport
Khmelnitskyi National University
(Khmelnitskyi, Ukraine) eopavluk@gmail.com

Anna PAVLIUK,
orcid.org/0000-0002-1347-3371
3rd year Student
Faculty of Humanities and Pedagogics Khmelnytskyi National University
(Khmelnitskyi, Ukraine)

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE MANAGERS OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS AS THE MAIN FACTOR OF SUCCESSFUL PROFESSIONAL ACTIVITY

This article deals with philosophical and methodological explanation of professional competence as the occupational activity component of future managers of physical culture and sports.

The main goal of the training of future managers of physical culture and sports is not only to obtain the qualifications in social and economic conditions, but also to gain and develop personal skills. These features can help managers of physical culture and sports to adapt themselves in conditions of the dynamic development of the modern world. It requires introduction of the appropriate changes to the program of occupational training of managers of physical culture and sports.

The context of our investigation deals with the issues of occupational competence of future managers of physical culture and sports, taking into account the peculiarities of professional activity. The investigation of these peculiarities of the occupational activity gives the possibilities to solve different scientific and practical tasks, such as: professional selection, consultation, projecting new types of activity, planning the programs, distinguishing the types of specialists and creating innovative methods of training skilled personnel and formation of their professional competence.

The field of professional activity for future managers of physical culture and sports is physical training, sport and its kinds such as: child-youth sport, mass sport, high achievement sport, sports and fitness tourism, movement recreation and rehabilitation, population recovery with a help of physical training and sport.

Thus we suppose that investigation and analysis of professional activity of future managers of physical culture and sports. The professional competence is one of the most perspective orientation for providing the appropriate quality of future managers of physical culture and sports' training.

The analysis of scholar literature affords us to make a conclusion of our research that is we consider the professional competence as required level of knowledge and experience, which future managers of physical culture and sports can obtain during training.

Prospects of the next investigation will be the determination of professional competence level of future managers of physical culture and sports.

Key words: professional competence, manager of physical culture and sports, occupational activity.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Формування світогляду як системи поглядів на життя, природу, суспільство передбачає усвідомлення людиною свого становища в навколишньому світі. На певному етапі розвитку особистості в цей процес включається значний просторово-часовий період життя людини – період професіогенезу, який ми розуміємо як процес зародження, подальшого розвитку, професійного становлення майбутнього менеджера фізичної культури і спорту. Кожен із цих етапів розпочинається з визначення особистісних цінностей у становленні фахівця, певної особистісної мети – вершини та самоорганізаційних процесів у формуванні майбутнього менеджера фізичної культури і спорту. Отже, актуалізується філософсько-методологічне обґрунтування професійної компетентності як складника професійної діяльності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту, чому і присвячена ця стаття.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми, та на які спираються автори. Професійна компетентність сучасного фахівця є складним багатоконпонентним поняттям, про що свідчить численність наукових підходів у сучасній науковій літературі: соціокультурного, діяльнісного, комунікативного, професійного, контекстно-інформаційного, психологічного тощо (Овчарук, 2004). Поняття «професійна компетентність» у психолого-педагогічній

літературі трактується як: сукупність знань, умінь і навичок, що визначають результативність праці (Платонов, 1984); єдність теоретичної та практичної підготовки студентів (Алексюк, 1998); поєднання знань із професійно значущими особистісними якостями (Мищенко, 2004); система знань та вмінь педагога, що виявляється у вирішенні на практиці професійно-педагогічних задач (Кузьміна, 1970); система знань та вмінь, на основі яких формується творчий потенціал учителя та будується його діяльність (Браже, 1989).

Дещо ширше розглядають професійну компетентність Т. Браже (Браже, 1989), І. Зязюн (Зязюн, 1997), А. Маркова (Маркова, 1990).

Так, Т. Браже вказує на те, що професійна компетентність людей, що працюють у системі «людина – людина», визначається не тільки базовими знаннями й вміннями, а й ціннісними орієнтаціями фахівця, мотивами його діяльності, усвідомленням самого себе у світі та світу навколо себе, стилем взаємодії з людьми, загальною культурою, здатністю до розвитку свого творчого потенціалу.

Метою статті є обґрунтування професійної компетентності як складника професійної діяльності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині поняття компетентності набуває актуальності. Це пов'язують з багатьма чинниками, оскільки саме компетентності є тими індикаторами, які дають

змогу визначити готовність майбутнього фахівця до життя, його подальшого розвитку й активної участі у житті суспільства, а у педагога – розвиток професійно значимих особистісних якостей, тобто педагогічного професіоналізму (Ситник, 2006).

Джон Равен визначає категорію «компетентність» як здатність людини, яка необхідна для виконання конкретної дії в певній галузі діяльності, яка поєднує в собі знання, навички, способи мислення і готовність нести відповідальність за свої вчинки.

Головною метою підготовки майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту у соціально-економічних умовах суспільства стає не здобуття ним кваліфікації у вибраній вузькоспеціальній сфері, а набуття та розвиток певних компетентностей, які мають забезпечити йому можливість адаптуватися в умовах динамічного розвитку сучасного світу. Це потребує впровадження відповідних змін у зміст професійної підготовки майбутніх фахівців.

У наукових роботах досліджена компетентність з позиції інтегрованого підходу: «Компетентність є системною єдністю, що інтегрує особистісні, наочні та інструментальні (зокрема, комунікативні) особливості і компоненти» (White, 2016).

На думку М. Фіцули, професійну компетентність фахівця визначають ціннісні орієнтації, мотиви його діяльності, розуміння себе та навколишнього світу, сталі взаємини з людьми, здатність до розвитку свого творчого потенціалу.

У контексті нашого дослідження ми розглядаємо питання формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту, виходячи зі специфіки професійної діяльності. Вивчення особливостей професійної діяльності дає можливість вирішувати такі науково-практичні завдання, як: професійний відбір, професійна консультація, проєктування нових видів діяльності, складання професіограми, створення моделей фахівців певної галузі та розробка на цій основі нових форм і методів підготовки кваліфікованих кадрів, методик формування їхньої професійної компетентності.

Процес формування професійної компетентності майбутнього менеджера фізичної культури і спорту необхідно розглядати в тісному взаємозв'язку з аналізом його професійної діяльності, адже особливості діяльності транслуються на навчальний процес, наприклад у разі визначення ступеня значущості тієї чи іншої дисципліни і кількості годин для неї в структурі навчального плану.

Таким чином, ми вважаємо, що вивчення і аналіз професійної діяльності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту та створення на цій основі структури професійної компетентності є одним із перспективних напрямів забезпечення належної

якості фахової підготовки майбутніх фахівців та формування їхньої професійної компетентності.

Галуззю професійної діяльності майбутнього менеджера фізичної культури і спорту є фізична культура, спорт, включаючи в себе дитячо-юнацький спорт, масовий спорт, спорт вищих досягнень, спортивно-оздоровчий туризм, рухову рекреацію та реабілітацію, діяльність із оздоровлення населення засобами фізичної культури та спорту.

Термін «професійна компетентність» складається з двох категорій – «професія» і «компетентність». Професія (від лат. *Professio* – офіційно вказане заняття) – вид трудової діяльності людини, яка володіє комплексом теоретичних знань і практичних навичок, отриманих у результаті спеціальної підготовки і досвіду роботи (Душков, 2003).

У зміст професійної компетентності І. Зязюн включає знання предмета, методики його викладання, педагогіки й психології та рівень розвитку професійної самосвідомості, індивідуально-типові особливості й професійно значущі якості (Зязюн, 1997).

А. Маркова розглядає професійну компетентність як обізнаність учителя про знання й вміння та їх нормативні ознаки, що необхідні для виконання цієї праці; володіння психологічними якостями, бажаними для її виконання; реальну професійну діяльність згідно з еталонами та нормами (Маркова, 1990).

Л. Мітіна під професійною компетентністю розуміє гармонійне співвідношення елементів дієвої і комунікативної (культура спілкування, навички соціальної поведінки) підструктур. На її погляд, професійна компетентність включає знання, уміння, навички, а також способи і прийоми їх реалізації в діяльності, спілкуванні, розвитку (саморозвитку) особистості (Мітіна, 2003).

О. Губарева у своєму дисертаційному дослідженні визначає професійну компетентність як: сукупність загальнопрофесійних знань та вмінь з організації та планування робочих процесів, читання та складання документів, способів вирішення проблем, використання нових інформаційних технологій (Губарева, 2005).

Ми більш схилиємося до думки С. Самойленко (2004) та під професійною компетентністю розуміємо комплексну характеристику людини, що проявляється в конкретній професійній діяльності та включає знання, уміння, навички, здібності, досвід, мотивацію і особистісні властивості.

Висновок. Отже, проведений аналіз наукової літератури дає змогу зробити висновок у контексті нашого дослідження про те, що ми розглядаємо професійну компетентність менеджера фізичної культури і спорту як необхідний обсяг і рівень знань та досвід з виду професійної діяльності, а професійну

компетенцію як сукупність доступних для вимірювання чи оцінювання умінь, знань і навичок, набутих упродовж навчання і необхідних для виконання певного виду професійної діяльності.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі полягатимуть у визначенні рівнів сформованості професійної компетентності у майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : «К.І.С.», 2004. 112 с.
2. Платонов К. К. Краткий словарь системы психологических понятий. Москва : Высшая школа, 1984. 174 с.
3. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія : підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів. Київ : Либідь, 1998. 560 с.
4. Міщенко І. Б. Дидактичні умови формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх викладачів економіки в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2004. 228 с.
5. Кузьміна Н. В. Методы исследования педагогической деятельности. Ленинград, 1970. 114 с.
6. Браже Т. Г. Развитие творческого потенциала учителя. *Советская педагогика*. 1989. № 8. С. 89–94.
7. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. Київ : Вища школа, 1997. 349 с.
8. Маркова А. К. Психологический анализ профессиональной компетентности учителя. *Сов. педагогика*. 1990. № 8. С. 82–88.
9. Ситник О. П. Професійна компетентність вчителя. *Управління школою*. 2006. № 14. С. 2–9.
10. White R. W. Motivatio Reconsidered: The Concept of Competence. *Psychological Review*. 1959. № 66. P. 297–333.
11. Душков Б. А. Психология труда, профессиональной, информационной и организационной деятельности. Словарь. Учебное пособие для высшей школы / Душков Б. А., Королев А. В., Смирнов Б. А. Москва : Академический проект, 2003. 848 с.
12. Митина Л. М. Психологическое сопровождение выбора профессии : научно-методическое пособие. 2-е изд., испр. Москва : Флинта, 2003. 184 с.
13. Губарева О. С. Психологічні особливості формування професійної компетентності працівників ОВС : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.06. Харків, 2005. 216 с.
14. Самойленко С. А. Оценка профессиональной компетентности – новая услуга в службе занятости. *Профессиональный потенциал*. 2004. № 1–2. С. 2–9.

REFERENCES

1. Ovcharuk, O. V. (Ed.). (2004). *Kompetentnisnyj pidkhd u suchasnij osviti: svitovyj dosvid ta ukrains'ki perspektyvy* [Competent Approach in Contemporary Education : World Experience and Ukrainian Perspectives]. Kyiv: "K.I.S." [in Ukrainian].
2. Platonov, K. K. (1984). *Kratkij slovar' sistemy psihologicheskikh ponjatij* [Brief Dictionary of the System of Psychological Concepts]. Moscow: Vysshaja shkola [in Russian].
3. Aleksjuk, A. M. (1998). *Pedahohika vyschoi osvity Ukrainy: Istoriia. Teoriia* [Pedagogy of Higher Education of Ukraine: History. Theory]. Kyiv: Lybid' [in Ukrainian].
4. Mischenko, I. B. (2004). *Dydaktychni umovy formuvannia psykhologo-pedahohichnoi kompetentnosti majbutnikh vykladachiv ekonomiky v protsesi profesijnoi pidhotovky* [Didactic Conditions of Formation of Psychological and Pedagogical Competence of Future Economics Teachers in the Process of Vocational Training]. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
5. Kuz'mina, N. V. (1970). *Metody issledovanija pedagogicheskoi dejatel'nosti* [Methods of research of pedagogical activity]. Leningrad [in Russian].
6. Brazhe, T. G. (1989). *Razvitie tvorcheskogo potenciala uchitelja* [Development of teachers' creative potential]. *Sovetskaja pedagogika*, 8, 89–94 [in Russian].
7. Ziazjun, I. A., Kramuschenko, L. V., Kryvonos, I. F. (1997). *Pedahohichna majsternist'* [Pedagogical skills]. Kyiv: Vyscha shkola [in Ukrainian].
8. Markova, A. K. (1990). *Psihologicheskij analiz professional'noj kompetentnosti uchitelja* [Psychological analysis of teacher professional competence]. *Sovetskaja pedagogika*. – *Soviet pedagogy*, 8, 82–88 [in Russian].
9. Sytnyk, O. P. (2006). *Profesijna kompetentnist' vchytelia* [Professional competence of the teacher]. *Upravlinnia shkoloiu – School management*, 14, 2–9 [in Ukrainian].
10. White, R. W. (2016). *Motivatio Reconsidered: The Concept of Competence*. *Psychological Review*, 66, 297–333 [in English].
11. Dushkov B. A., Korolev A. V., Smirnov B. A. (2003). *Psihologija truda, professional'noj, informacionnoj i organizacionnoj dejatel'nosti* [Psychology of work, professional, information and organizational activities]. Moscow: Akademicheskij proekt [in Russian].
12. Mitina, L. M. (2003). *Psihologicheskoe soprovozhdenie vybora professii* [Psychological support in choosing a profession]. Moscow: Flinta [in Russian].
13. Hubarieva, O. S. (2005). *Psihologichni osoblyvosti formuvannia profesijnoi kompetentnosti pratsivnykiv OVS* [Psychological peculiarities of formation of professional competence of police officers]. Candidate's thesis. Kharkiv [in Ukrainian].
14. Samojlenko, S. A. (2004). *Ocenka professional'noj kompetentnosti – novaja usluga v sluzhbe zanjatosti* [Assessment of professional competence – a new service in the employment service]. *Professional'nyj potencial – Professional potential*, 1–2, 2–9 [in Russian].